

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ПЕТДЕСЕТ И ВТОРО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

1405

Орфей

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА

52-ото НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМА Г-ЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България и чл. 70, ал. 1, т. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, внасяме проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за специалните разузнавателни средства, ведно с мотиви и предварителна оценка на въздействието към него.

Молим законопроектът да бъде представен за разглеждане и обсъждане по установения ред.

2026 г.

гр. София

ВНОСИТЕЛИ:

Богмидир Богданов

Натанел Курджиев

Ивайло Мирчев

Стефана Христова

Александър Сидяков

Борисо Борисов

Васил Иванов

Николай Алексиев

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА СПЕЦИАЛНИТЕ РАЗУЗНАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА

(обн., ДВ, бр. 95 от 1997 г.; изм., бр. 70 от 1999 г., бр. 49 от 2000 г., бр. 17 от 2003 г., бр. 86 от 2005 г., бр. 45 и 82 от 2006 г., бр. 109 от 2007 г., бр. 43 и 109 от 2008 г., бр. 88, 93 и 103 от 2009 г., бр. 32 и 88 от 2010 г., бр. 1 и 13 от 2011 г., бр. 44 от 2012 г., бр. 17, 52, 70 и 111 от 2013 г., бр. 53 и 107 от 2014 г., бр. 14, 42, 56, 74 и 79 от 2015 г., бр. 39, 81 и 103 от 2016 г., бр. 63, 84 и 103 от 2017 г., бр. 7 и 56 от 2018 г., бр. 17 и 37 от 2019 г., бр. 69 от 2020 г., бр. 32 и 62 от 2022 г. и бр. 6 и 84 от 2023 г., бр. 61 от 2025 г.)

§ 1. В чл. 13 се правят следните изменения:

1. в ал. 3 навсякъде думите “за престъпления, осъществени от” се заменят с думите “по отношение на”;
2. в ал. 4 думите “и чл. 320, ал. 2” се заличават.

§ 2. В чл. 14 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1 се правят следните допълнения:
 - а) в т. 3 накрая се добавят думите “в т.ч. идентификаторите на юридическите лица, спрямо чиито обекти се подава искането”;
 - б) създава се т. 8:
“8. мотиви за предполагаемата съпричастност на лицето, спрямо което се прилагат специалните разузнавателни средства, към извършването на противоправни действия, за които е разрешено прилагането на специални разузнавателни средства, вкл. в случаите по чл. 12, ал. 1, т. 2;”
2. Създават се ал. 4-5:
“(4) Когато искането е за разследване чрез служител под прикритие, ръководителят на структурата, която го осигурява и прилага, или оправомощено от него лице представя на съответния съд, даващ разрешението, писмена декларация от служителя, че е запознат със задълженията си и задачите по конкретното разследване. Декларацията се съхранява от съответния съд, даващ разрешението, и в нея вместо данни за самоличността на служителя

се посочва личният му идентификационен номер, определен от структурата, която осигурява и прилага разследването чрез служител под прикритие.

(5) Не се допускат искания по отношение на неиндивидуализирани обекти, както и по отношение на информационни системи с цел придобиване на данни за множество неиндивидуализирани лица.”

§ 3. В чл. 15 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1 думите “председателите на” се заличават;
2. в ал. 2 думите “председателя на Софийския градски съд или оправомощен от него заместник-председател” се заменят с думите “Софийския градски съд”;
3. в основния текст на ал. 4 думите “всички участници, включително и за лица и свидетели по чл. 12, ал. 2 и 3, за престъпления, осъществени от” се заличават;
4. в ал. 4, т. 1 думите “председателя на Софийския апелативен съд или от изрично оправомощен от него заместник-председател” се заменят с думите “Софийския апелативен съд”
5. в ал. 4, т. 2 думите “от заместник-председателя на Върховния касационен съд, ръководещ Наказателната колегия” се заменят с думите “от Върховния касационен съд”
6. създава се ал. 5:

“(5) Редът по ал. 4 се прилага и за разрешения за прилагане на специални разузнавателни средства по отношение на други лица, включително и лица и свидетели по чл. 12, ал. 2 и 3, за престъпления, извършени от съдии, прокурори и следователи, както по отношение на обекти, използвани обичайно от съдии, прокурори и следователи.”

§ 4. В чл. 18, ал. 2 думите “който се произнася и по съхраняването или унищожаването на събраната информация” се заличават и се добавя изречение второ: “В случай на отказ от страна на съответния съд, събраната информация се унищожават по реда на чл. 31, ал. 3-5”

§ 5. В чл. 20 се създава ал. 3:

“(3) Специализирана дирекция “Технически операции” на Държавна агенция “Национална сигурност” прилага специални разузнавателни средства по заявление от органите по чл. 13, ал. 2 и 3, както и от Главна дирекция “Борба с организираната престъпност” и специализираните дирекции, териториалните дирекции и самостоятелните териториални отдели на Държавна агенция “Национална сигурност”;

§ 6. В чл. 21 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1, т. 2 думите “две години” се заменят с думите “шест месеца”, а след думите “глава първа” се добавят думите “и глава първа “а””.
2. В ал. 2, т. 2 накрая се добавя запетая и думите “като всяко удължаване не може да бъде за срок по-дълъг от шест месеца”

3. В ал. 3 накрая се добавят думите “както и мотиви за необходимостта от продължаване на прилагането.”

§ 7. В чл. 24 се правят следните изменения и допълнения:

1. Настоящият текст става ал. 1.

2. Създава се ал. 2:

“(2) При прилагане на специални разузнавателни средства, записаната информация съдържа технически маркери, позволяващи еднозначното идентифициране на информацията като такава, получена чрез прилагане на специални разузнавателни средства, както и установяване на нейната цялост и автентичност. Техническите стандарти за маркерите се определят с наредба на Министерския съвет, по предложение на министъра на вътрешните работи, съгласувано с Държавна агенция “Национална сигурност, Държавна агенция “Технически операции”, Националното бюро и Държавната комисия по сигурността на информацията”

§ 8. В чл. 25 се създават ал. 6-10:

“(6) За всеки осъществен достъп по ал. 2 се съхранява журналинен запис в електронен контролен регистър, който съдържа данни за лицето, осъществило достъпа, структурата, в която то работи, времето на достъпа и информация за съдържанието, до което е осъществен достъпа, както и дали текстово съдържание е било извлечено извън системата, като се предприемат технически и организационни мерки за гарантиране на целостта на журналинните записи, в т.ч. прилагането на квалифициран електронен времеви печат. Копие от контролния регистър се изпраща в реално време на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства.

(7) За осъществяването на достъп по ал. 2, съответните длъжностни лица се идентифицират с удостоверение за квалифициран електронен подпис.

(8) При осъществяване на достъп по ал. 2 се създават технически и организационни ограничения за извличане на звуково съдържание.

(9) В случаите, в които органът по чл. 13 разполага с техническа възможност за осъществяване на достъп по реда на ал. 2, резултатите от прилагането не се записват на друг носител, освен на този, обслужващ автоматизираната информационна мрежа по ал. 2.

(10) При съхраняването им на електронен носител, резултатите от използването на специални разузнавателни средства се удостоверяват с квалифициран електронен времеви печат.”

§ 9. В чл. 29, ал. 4 се създава т. 6:

“6. установъчни данни за лица извън тези по т. 3, които са установени във вещественото доказателствено средство, в случаите по глава деветнадесета от Закона за електронните съобщения”.

§ 10. В чл. 31 се правят следните допълнения:

1. В ал. 3 се създава изречение трето: “Към протокола се прилагат представени от заявителя мотиви за неизготвянето на веществен доказателствено средство с оглед на интересите на разследването, на националната сигурност и на правото на защита в наказателен процес.”

2. В ал. 6 преди думите “се съхранява” се добавят думите “в т.ч. изготвените веществените доказателствени средства и съответните протоколи” и се създава изречение трето, четвърто и пето: “На всеки 3 години председателят на съответния орган по изречение първо иска разрешение за продължаване на съхранението от съответния съд, издал разрешението за прилагане, като му предоставя цялата информация, срокът за чието съхранение се удължава. В случай, че съдът не разреши продължаване на съхранението, информацията се унищожава по реда на ал. 3-5.”

3. създават ал. 8-14:

“(8) След образуване на досъдебно производство по ал. 2 и предаването на веществените доказателствени средства на органите на съдебната власт, както и при отказ от образуване на досъдебно производство, който е потвърден от съда или след изтичане на две години, органите по чл. 13, ал. 1 и 4 унищожават всички екземпляри от веществените доказателствени средства по реда на ал. 11-12, след което незабавно уведомяват писмено съдията, дал разрешението за използване на специални разузнавателни средства, както и Националното бюро.

(9) В случаите по ал. 2, предаването на веществените доказателствени средства се описва в протокол, който се подписва от двете страни. Прокурорът приема всички веществени доказателствени средства, изготвени във връзка с едно и също разрешение за използване.

(10) Протоколът по ал. 5 се изготвя като електронен документ, подписва се от членовете на комисията с квалифициран електронен подпис и се изпраща по електронен път на органите по чл. 13, ал. 1-4. Органите по ал. 1-4 съхраняват протоколите в информационна система, която се изгражда и поддържа от Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства.

(11) Когато това е предвидено в закон, веществени доказателствени средства се унищожават от структурите по чл. 13 и чл. 20, ал. 1 в тридневен срок от деня, в който е налице необходимостта от унищожаване. Унищожаването се извършва от тричленна комисия в състав, определен от ръководителя на структурата, за което се изготвя протокол. Структурата по чл. 20, ал. 1 изпраща на органа по чл. 13, ал. 1 - 4 протокола за унищожаване заедно с мотивираното искане и разрешението за използване на специални разузнавателни средства в 7-дневен срок. В случаите по чл. 12, ал. 2 или 3 се изпраща и писменото съгласие на лицето.

(12) Органите по чл. 13, ал. 1 - 4 съхраняват протокола за унищожаването по ал. 11, искането и разрешението за прилагане на специалните разузнавателни средства, а в случаите на чл. 12, ал. 2 или 3 - и писменото съгласие на лицето.

(13) Веществени доказателствени средства се унищожават по реда на ал. 11-12 при изтичане на едногодишен срок от прекратяване на прилагането, ако няма образувано досъдебно производство, по което веществените доказателствени средства да са предадени на органите на съдебната власт. Едногодишният срок не се прилага в случаите на отказ от образуване на досъдебно производство по ал. 8.

(14) Когато бъде установено, че информацията по чл. 24 съдържа общуване между обвиняем и неговия защитник, информацията се унищожават незабавно по реда на ал. 3-5 ”

§ 11. В чл. 34б се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1 се създава изречение второ: “Националното бюро осъществява наблюдение на процедурите и защита на правата на гражданите и по отношение на достъпа до данни по реда на Закона за електронните съобщения.”;

2. създават се нови ал. 8-11:

“(8) Националното бюро на всеки три месеца публикува на портала за отворени данни по Закона за достъп до обществена информация данни за броя на:

1. исканията за прилагане на специални разузнавателни средства;
2. разрешенията за прилагане на специални разузнавателни средства;
3. изготвените веществени доказателствени средства;
4. резултатите от използването на специални разузнавателни средства, от които не са изготвени веществени доказателствени средства;
5. използваните специални разузнавателни средства по реда на чл. 18, ал. 1;
6. прекратените прилагания по чл. 22, ал. 3, т. 1 и 2.

(9) Данните по ал. 8 се публикуват и разпределени по:

1. органи, направили искането;
2. съдилища, издали разрешението;
3. групите лица по чл. 6, ал. 1 от Закона за противодействие на корупцията, като за съдиите, прокурорите и следователите се предоставят отделно;
4. състави на престъпления;

(10) Данните по ал. 8 по отношение на обекти, спрямо които са прилагани специални разузнавателни средства, се публикуват обобщено съответно за законодателната, изпълнителната, и съдебната власт, в зависимост от това на кой орган е предоставено ползването на съответния обект.

(11) Националното бюро предоставя на Народното събрание при поискване следната информация за лица, които са кандидати за членове на органи, които изцяло или частично се избират от Народното събрание:

1. дали срещу тях е имало незаконосъобразно прилагане на специални разузнавателни средства в рамките на последните 10 години;
2. дали срещу тях са прилагани специални разузнавателни средства в рамките на последните 10 години без да са привлечени в качеството на обвиняеми

- а) за досъдебни производства, които са били прекратени;
- б) извън досъдебно производство, когато такова не е образувано;
- 3. за колко от резултатите от използваните срещу тях специални разузнавателни средства няма изготвени веществени доказателствени средства“

3. настоящата ал. 8 става ал. 12.

§ 12. В чл. 34в се правят следните изменения и допълнения:

- 1. В ал. 1 думите “5 членове” се заменят с думите “7 членове”, а думите “които се избират от Народното събрание за срок 5 години” се заменят с думите “които се избират, съответно назначават за срок от 5 години, както следва: шест се избират от Народното събрание, а един се назначава от президента. При определяне на състава на комисията никоя от представените в Народното събрание политически партии и коалиции не може да има мнозинство. Не се допускат повече от трима членове, които имат професионален стаж в службите за сигурност или в службите за обществен ред. В процедурата по избор президентът назначава съответния член след провеждане на избора от Народното събрание”
- 2. В ал. 2 след думите “обществен ред” се добавя запетая и думите “или в сферата на информационните и комуникационните технологии”.

§ 13. В чл. 34г се създава ал. 9:

“(9) В тридневен срок от полагането на клетвата, Държавна агенция “Национална сигурност” издава на избраните членове на бюро то разрешение за достъп до класифицирана информация с ниво на класификация “Строго секретно”, в случаите, в които те нямат действащо такова, както и в случаите, в които срокът на разрешението им изтича след по-малко от 3 месеца.”.

§ 14. В чл. 34е се правят следните допълнения:

- 1. в ал. 4 се създават т. 4-7:
 - “4. всички материали по досъдебните производства, по които са прилагани специални разузнавателни средства - в случаите, в които използването е прекратено;
 - 5. всички документи, свързани с осъществяването на достъп до данни по реда на Закона за електронните съобщения;
 - 6. определени от Националното бюро справки в реално време в Единната информационна система за противодействие на престъпността, за случаите, в които са прилагани специални разузнавателни средства;
 - 7. всички помещения, документи, информационни системи и бази данни, свързани с прилагането на чл. 304-310 от Закона за електронните съобщения.”

2. в ал. 5 след думата “прокуратурата” се добавят запетая и думите “Инспектората към Висшия съдебен съвет”, а преди думите “Националното бюро” се добавят думите “както и неправомерно осъществяване на достъп до данни по Закона за електронните съобщения,” а накрая се създава изречение второ: “Когато данните по предходното изречение се отнасят за специални разузнавателни средства, прилагани спрямо съдии, прокурори или следователи, Националното бюро уведомява съответната колегия на Висшия съдебен съвет.”

3. в ал. 6 след думата “Висшия съдебен съвет” се добавят запетая и думите “Инспектората към Висшия съдебен съвет”

4. създава се ал. 7:

“(7) В регистрите по ал. 2, т. 1 се въвеждат в структуриран вид идентификационни данни за лицата, които са установени във веществени доказателствени средства, в т.ч. идентификационни данни за лицата, участващи в разговори, прихванати по реда глава деветнадесета от Закона за електронните съобщения.

5. създават се ал. 8-11:

“(8) Националното бюро води централизиран електронен регистър на лицата, спрямо които се използват специални разузнавателни средства, при спазване на изискванията на Закона за защита на класифицираната информация. Редът за водене на регистъра се урежда с инструкция на Националното бюро.

(9) В регистъра по ал. 8 се вписват незабавно:

1. реквизитите на исканията по чл. 14, съответно по чл. 173 от Наказателно-процесуалния кодекс - от заявителите;
2. определенията на съда, с които се разрешава или отказва искането - от съда;
3. данни за извършени проверки по този закон - от Националното бюро;
4. данни за изпратените уведомления по чл. 34ж, ал. 3 - от структурите, прилагащи специални разузнавателни средства.

(10) За всеки достъп до данни в регистъра се съхраняват:

1. дата, час, минута и секунда на достъпа;
2. основания за достъпа;
3. идентификационни данни на служителя, осъществил достъпа;
4. обхват на данните, до които е осъществен достъп.

(11) За осъществяването на достъп до регистъра по ал. 8, съответните длъжностни лица се идентифицират с удостоверение за квалифициран електронен подпис.

(12) Органите по този закон използват регистъра по ал. 8 за автоматизирано проследяване на сроковете по този закон и по Наказателно-процесуалния кодекс.”

§15. В чл. 34ж се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 1 накрая се добавя запетая и думите “както и когато неправомерно е осъществен достъп до техни данни по Закона за електронните съобщения”.

2. създават ал. 3-8:

“(3) Структурите, прилагащи специални разузнавателни средства, уведомяват българските граждани, спрямо които са прилагани специални разузнавателни средства, не по-късно от 2 години след прекратяване на прилагането на специалното разузнавателно средство. Уведомяването се извършва по настоящия или постоянния адрес на лицата, както и по електронен път, по ред, определен с инструкция на Националното бюро и включва най-малко информация за законовото основание за прилагане, заявителя и продължителността на прилагането..

(4) Уведомлението по ал. 3 се изпраща и до:

1. лицата, които са установени при прилагането на специалните разузнавателни средства, по отношение на които не е получавано разрешение за използване на специални разузнавателни средства.

2. лицата, за които е осъществяван достъп до данни по Закона за електронните съобщения, като включва най-малко типа и обема на използваните данни, както и правното основание за тяхното получаване.

3. до законните представители на юридически лица, спрямо чиито обекти са прилагани специални разузнавателни средства.

(5) Информация за прилагане на специални разузнавателни средства спрямо обекти на публичноправни организации се публикува на интернет страницата на прилагащия орган не по-късно от 2 години след прекратяване на прилагането, като се прилага съответно ал. 6.

(6) Двугодишният срок по ал. 3 може да бъде удължен еднократно с до 18 месеца, с разрешение на съответния съд, издал разрешението, по искане на органа по чл. 13, в случай, че изпращането на уведомлението ще застраши разследването на престъпление или националната сигурност.

(7) Уведомлението по ал. 3 се изпраща в двумесечен срок след прекратяването на наказателното производство, по което е искано прилагането на специални разузнавателни средства или по което са предадени изготвените веществени доказателствени средства по реда на чл. 31, ал. 2 или в случай, че постановлението за прекратяване на досъдебното производство е обжалвано - незабавно след окончателното му потвърждаване от съда;

(8) Неправомерно използване, прилагане и разрешаване на специални разузнавателни средства е налице в следните случаи:

1. прилагането, използването или разрешаването са извършени от некомпетентен орган;

2. искането за използване на специални разузнавателни средства не съдържа задължителните реквизити по чл. 14, съответно по чл. 173 от Наказателно-процесуалния кодекс;

3. използването е с продължителност, надвишаваща 60 дни, без да бъдат изготвени веществени доказателствени средства и без да бъде образувано досъдебно производство, освен в случаите по чл. 21, ал. 1, т. 2;
4. използването е продължило извън съответния срок;
5. използването по реда на чл. 18, съответно на чл. 173, ал. 4 от Наказателно-процесуалния кодекс, не е било разрешено от съответния съд;
6. искането е по отношение на обект, свързан с дадено лице, без да бъдат посочени мотиви за съпричастност на съответното лице към извършването на противоправни действия;
7. установено е използване на получената информация за цели, различни от тези по чл. 3 и чл. 4;
8. извършени са други нарушения на настоящия закон или на Наказателно-процесуалния кодекс, свързани с използването, прилагането или разрешаване на специални разузнавателни средства;”

§ 16. Създава се чл. 34з1:

“Чл. 34з1. (1) Веднъж на всеки две години, със заповед на председателя на Националното бюро, се създава комисия за унищожаване на резултати от прилагане на специални разузнавателни средства и веществени доказателствени средства, изготвени в резултат на използване на специални разузнавателни средства, изготвени или съхранявани в нарушение на този закон или на Наказателно-процесуалния кодекс, с участието на представители на Националното бюро, на прилагащите органи, на заявителите, на Инспектората към Висшия съдебен съвет, на Върховния касационен съд, както и на членовете на съответната постоянна парламентарна комисия за контрол на службите за сигурност.

(2) Комисията по ал. 1 разглежда всички веществени доказателствени средства, изготвени при използване на специални разузнавателни средства, както и всички резултати, на база на които не са изготвени специални разузнавателни средства, които отговарят на всяко от следните условия:

1. за които прилагането е приключило преди повече от 5 години;
2. които не са част от неприключили наказателни производства;
3. за които сроковете за съхранение са изтекли.

(3) В случай, че веществените доказателствени средства и резултатите по ал. 2 съдържат данни за извършено престъпление, комисията ги изпраща на прокуратурата. В останалите случаи същите се унищожават по реда на Закона за специалните разузнавателни средства.

(4) За приемането на резултати и веществени доказателствени средства, както и за обсъжданията, действията и решенията по ал. 3 се съставя протокол, който се съхранява в архива на Националното бюро.

(5) Веществени доказателствени средства, отговарящи на условията по ал. 2, които не са предадени на комисията по ал. 1 за разглеждане, не могат да бъдат използвани като доказателства в наказателни производства.”

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 17. В Наказателно-процесуалния кодекс (обн., ДВ, бр. 86 от 2005 г.; изм., бр. 46 и 109 от 2007 г., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 12, 27, 32 и 33 от 2009 г., бр. 15, 32 и 101 от 2010 г., бр. 13, 33, 60, 61 и 93 от 2011 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 2011 г. – бр. 93 от 2011 г.; изм., бр. 19, 20, 25 и 60 от 2012 г., бр. 17, 52, 70 и 71 от 2013 г., бр. 21 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 42, 60, 74 и 79 от 2015 г., бр. 32, 39, 62, 81 и 95 от 2016 г., бр. 13, 63 и 101 от 2017 г., бр. 7 и 44 от 2018 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2018 г. – бр. 87 от 2018 г.; изм. и доп., бр. 96 от 2018 г., бр. 7, 16 и 83 от 2019 г., бр. 98, 103 и 110 от 2020 г., бр. 9, 16 и 20 от 2021 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 41 от 2021 г.; изм., бр. 80 от 2021 г.; Решение № 13 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 85 от 2021 г.; изм., бр. 32 и 62 от 2022 г., бр. 48, 69, 84 и 86 от 2023 г., бр. 18, 36 и 39 от 2024 г. и бр. 61 от 2025 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 159а се правят следните изменения и допълнения:

а) в ал. 3 се създава т. 6:

“6. мотиви за предполагаемата съпричастност на лицата, за които се искат данни за трафика, към извършеното престъпление, с изключение на случаите, в които данните за трафика се изискват по отношение на пострадало лице”

б) в ал. 6 думите “по ред, определен от главния прокурор” се заменят с думите “по реда на чл. 251ж, ал. 2 от Закона за електронните съобщения”.

2. В чл. 165, ал. 6 думите “електронна поща” се заменят с думите “електронна кореспонденция, осъществена чрез междуличностни съобщителни услуги, в т.ч. при извличането на такава от предмети, иззети като веществени доказателства”.

3. В чл. 173 се правят се следните изменения и допълнения:

а) В ал. 2:

аа) в т. 3 накрая се добавят думите “в т.ч. идентификаторите на юридическите лица, спрямо чиито обекти се подава искането”;

бб) създава се т. 7:

“7. мотиви за предполагаемата съпричастност на лицето, спрямо което се прилагат специалните разузнавателни средства, към извършеното престъпление, вкл. в случаите по чл. 12, ал. 1, т. 2 от Закона за специалните разузнавателни средства;”

б) В ал. 4 думите “който се произнася и по съхраняването или унищожаването на събраната информация” се заличават и се добавя изречение второ: “В случай на отказ от страна на съответния съд, събраната информация се унищожават по реда на чл. 31, ал. 3-5 от Закона за специалните разузнавателни средства.”

в) В ал. 6 накрая се добавят думите “както и мотиви за необходимостта от използването на специални разузнавателни средства спрямо посоченото лице”.

г) Създава се ал. 7:

“(7) Не се допускат искания по отношение на неиндивидуализирани обекти, както и по отношение на информационни системи с цел придобиване на данни за множество неиндивидуализирани лица.”

4. В чл. 174 се правят следните изменения и допълнения:

а) в ал. 1 думите “от председателя на съответния окръжен съд или от изрично оправомощен от него заместник-председател” се заменят с думите “от съдия от съответния окръжен съд”.

б) в ал. 2 думите “председателя на съответния военен съд или от изрично оправомощен от него заместник-председател” се заменят с “от съдия от съответния военен съд”.

в) в ал. 4 след думите “мотивирано разпореждане” се добавят думите “в сроковете по чл. 15, ал. 1 и 2 от Закона за специалните разузнавателни средства”, а думите “може да поиска да му бъдат предоставени” се заменят с думите “се запознава с”.

г) в ал. 5 се правят следните изменения и допълнения:

аа) думите “за престъпления, осъществени от” се заменят с думите “по отношение на”;

бб) думите “председателя на Софийския апелативен съд или от изрично оправомощен от него заместник-председател” се заменят с думите “съдия от Софийския апелативен съд”;

вв) думите “председателя на Военно-апелативния съд или от оправомощен негов заместник” се заменят с думите “съдия от Военно-апелативния съд”;

гг) думите “по отношение на всички участници, включително и лица и свидетели по чл. 12, ал. 2 и 3 от Закона за специалните разузнавателни средства” се заличават;

дд) накрая се създава ново изречение: “Редът по предходните изречения се прилага и за разрешения за прилагане на специални разузнавателни средства по отношение на други лица, включително и лица и свидетели по чл. 12, ал. 2 и 3 от Закона за специалните разузнавателни средства, в рамките на досъдебно производство за престъпления, извършени от съдии, прокурори и следователи, както по отношение на обекти, използвани обичайно от съдии, прокурори и следователи.”

д) създава се ал. 9:

“(9) Разрешение за използване на специални разузнавателни средства спрямо лица с имунитет се дава след отпадането на имунитета, когато в закон е предвиден ред за това, освен ако не са налице други пречки за използване на специални разузнавателни средства.”

5. В чл. 175 се правят следните изменения и допълнения:

а) в ал. 4 думите “по ал. 1” се заменят с думите “по ал. 3”.

б) в ал. 7, изречение второ накрая се добавят думите “незабавно по реда на чл. 31, ал. 3-5 от Закона за специалните разузнавателни средства.”

в) създава се ал. 8:

“(8) Максималните срокове по ал. 3-4 се прилагат по отношение на едно и също лице във връзка с едно и също деяние, без значение от броя на досъдебните производства, по които е разследвано и промяната на правната квалификация на деянието.”

6. В чл. 177, ал. 3 след думите “чл. 13, ал. 1” се добавя запетая и думите “ал. 3 и ал. 4, с изключение на случаите по чл. 343л, ал. 5 от Закона за специалните разузнавателни средства” и се добавя изречение второ: “Предаването на веществените доказателствени средства, изготвени в резултат от прилагането на специални разузнавателни средства, се описва в протокол по чл. 31, ал. 9 от Закона за специалните разузнавателни средства.”

7. Създава се чл. 243а:

“Съхраняване на веществените доказателствени средства, получени при използването на специални разузнавателни средства и данни по Закона за електронните съобщения след прекратяване на наказателно производство

Чл. 243а. (1) Веществени доказателствени средства, получени при използването на специални разузнавателни средства и данните по чл. 159а, ал. 1, се съхраняват в прокуратурата за срок от две години след прекратяването на наказателното производство, след което се предават за съхранение на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства. Националното бюро не осигурява достъп до веществените доказателствени средства освен при поискване от прокурора в случаите по чл. 243, ал. 11.

(2) След изтичане на предвидената в закона давност, веществените доказателствени средства се унищожават с постановление на прокурора по реда на чл. 31, ал. 11-12 от Закона за специалните разузнавателни средства, съответно по реда на чл. 251ж, ал. 2 от Закона за електронните съобщения.”

8. В чл. 383 се създава ал. 5:

“(5) Веществените доказателствени средства, получени при използването на специални разузнавателни средства, както и данните по чл. 159, ал. 1, които не са необходими за нуждите на наказателното производство по отношение на други лица или други престъпления, извършени от същите лица, се унищожават с постановление на прокурора по реда на чл. 31, ал. 11-12 от Закона за специалните разузнавателни средства след изтичане на една година от произнасянето на съда.”

§ 18. В Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 2007 г.; изм., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 25, 33, 42, 102 и 103 от 2009 г., бр. 59 от 2010 г., бр. 1, 23, 32, 45, 81 и 82 от 2011 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 2011 г. – бр. 93 от 2011 г.; изм., бр. 20, 50 и 81 от 2012 г., бр. 15, 17, 30, 52, 66, 70 и 71 от 2013 г., бр. 19, 21, 53, 98 и 107 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г., бр. 28, 39, 50, 62 и 76 от 2016 г., бр. 13 от 2017 г.; Решение № 1 на Конституционния съд от 2017 г. – бр. 14 от 2017 г.; изм., бр. 63, 65, 85, 90 и 103 от 2017 г.,

бр. 7, 15, 49 и 77 от 2018 г., бр. 17 от 2019 г.; Решение № 2 на Конституционния съд от 2019 г. – бр. 19 от 2019 г.; изм., бр. 29, 64 и 83 от 2019 г., бр. 11, 86, 103, 109 и 110 от 2020 г., бр. 16 от 2021 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 41 от 2021 г.; Решение № 6 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 43 от 2021 г.; изм., бр. 80 от 2021 г., бр. 15, 24 и 32 от 2022 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 56 от 2022 г.; изм., бр. 62 от 2022 г., бр. 11, 48, 66, 69, 84, 86 и 108 от 2023 г., бр. 18 и 67 от 2024 г. и бр. 6 от 2025 г., бр. 65 от 2025 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 9 се създава ал. 5:

“(5) Съдията, даващ разрешение за използване на специални разузнавателни средства по чл. 174 от Наказателно-процесуалния кодекс и чл. 15 от Закона за специалните разузнавателни средства или за продължаване на съхранението по чл. 31, ал. 6 от Закона за специалните разузнавателни средства, се определя на принципа на случайния подбор измежду съдиите, определени по чл. 85, ал. 8, съобразно поредността на постъпването им при спазване изискванията на чл. 360б. След като при отчитане на срока за произнасяне, Софийският градски съд или Софийският апелативен съд следва да се произнесат в почивен ден, случайният избор е между най-малко двама съдии, определени за дежурни.”

2. в чл. 54, ал. 1 се създава се т. 20:

“20. извършва проверки по получена информация за незаконосъобразни действия на съдии, прокурори и следователи, свързани с използване на специални разузнавателни средства по чл. 34е, ал. 5 и 6 от Закона за специалните разузнавателни средства.”

3. В чл. 85 се правят следните допълнения:

а) в ал. 3 се създава т. 12:

“12. определя съдиите, разглеждащи искания за разрешаване на използването на специални разузнавателни средства”

б) създава се ал. 8:

“(8) Общото събрание определя не по-малко от 20 на сто от съдиите, разглеждащи наказателни дела, но не по-малко от двама, за съдии, разглеждащи искания за разрешаване на използването на специални разузнавателни средства.

§ 19. В Закона за електронните съобщения (обн., ДВ, бр. 41 от 2007 г.; изм., бр. 109 от 2007 г., бр. 36, 43 и 69 от 2008 г., бр. 17, 35, 37 и 42 от 2009 г.; Решение № 3 на Конституционния съд от 2009 г. – бр. 45 от 2009 г.; изм. и доп., бр. 82, 89 и 93 от 2009 г., бр. 12, 17, 27 и 97 от 2010 г., бр. 105 от 2011 г., бр. 38, 44 и 82 от 2012 г., бр. 15, 27, 28, 52, 66 и 70 от 2013 г., бр. 11, 53, 61 и 98 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г.; Решение № 2 на Конституционния съд от 2015 г. – бр. 23 от 2015 г.; изм., бр. 24, 29, 61 и 79 от 2015 г., бр. 50, 95, 97 и 103 от 2016 г., бр. 58, 85 и 101 от 2017 г., бр. 7, 21, 28, 77 и 94 от 2018 г., бр. 17, 47, 74, 94 и 100 от 2019 г., бр. 28, 51, 62 и 69 от 2020 г.; Решение № 15 на Конституционния съд от 2020 г. – бр. 101 от 2020

г.; изм., бр. 105 от 2020 г., бр. 20 от 2021 г., бр. 15 и 32 от 2022 г., бр. 58 и 84 от 2023 г., бр. 41, 70 и 79 от 2024 г. и бр. 35 от 2025 г., бр. 61 от 2025 г.) се правят следните допълнения:

1. В чл. 251е се създава нова ал. 8:

“(8) Веднъж годишно председателят на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства прави проверка на регистрите по чл. 251в, ал. 4 и регистрите по ал. 5, изречение второ и публикува доклад за резултата от проверката.”

2. В чл. 251ж, ал. 2 думите “тримесечен” се заменят с думите “14-дневен”.

3. В чл. 261б се правят следните изменения и допълнения:

а) В ал. 1 се създава изречение второ: “Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства осъществява контрол и наблюдение на процедурите по разрешаване и осъществяване на достъп до данните по чл. 251б, ал. 1, както и за защитата на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразен достъп до тези данни.”;

б) В ал. 2 думите “комисията по ал. 1 има” се заменят с думите “органите по ал. 1 имат”, а думите “изисква”, “проверява”, “изготвя” и “дава” се заменят с думите “изискват”, “проверяват”, “изготвят” и “дават”;

в) В ал. 3, 4 и 5 думата “комисията” се заменя с думата “органите”.

4. В чл. 309 настоящият текст става ал. 1 и се създават ал. 2-4:

“(2) За всяко прихващане в регистрите по Закона за специалните разузнавателни средства се въвеждат данните на всяка от страните на прихванатата комуникация.

(3) За всяко прихващане в съоръженията на Държавна агенция “Технически операции” и Държавна агенция “Национална сигурност” се съхраняват журнални записи с минимално съдържание, определено с инструкция на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства, като се предприемат технически и организационни мерки за гарантиране на целостта на журналните записи, в т.ч. прилагането на квалифициран електронен времеви печат. Копие от журналните записи се изпраща в реално време на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства.

(4) За всяко прихващане, предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги съхраняват информация за крайния ползвател и периода на прихващането, както и други данни, определени с инструкцията по ал. 3”

§ 20. В Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; изм., бр. 92 от 1969 г., бр. 26 и 27 от 1973 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 95 от 1975 г., бр. 3 от 1977 г., бр. 54 от 1978 г., бр. 89 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г.; попр., бр. 31 от 1982 г.; изм., бр. 44 от 1984 г., бр. 41 и 79 от 1985 г.; попр., бр. 80 от 1985 г.; изм., бр. 89 от 1986 г.; попр., бр. 90 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 37, 91 и 99 от 1989 г., бр. 10, 31 и 81 от 1990 г., бр. 1 и 86 от 1991 г.; попр., бр. 90 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 105 от 1991 г., бр. 54 от 1992 г., бр. 10 от 1993 г., бр. 50 от 1995 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1995 г. – бр. 97 от 1995 г.; изм., бр. 102

от 1995 г., бр. 107 от 1996 г., бр. 62 и 85 от 1997 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1997 г. – бр. 120 от 1997 г.; изм., бр. 83, 85, 132, 133 и 153 от 1998 г., бр. 7, 51 и 81 от 1999 г., бр. 21 и 51 от 2000 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2000 г. – бр. 98 от 2000 г.; изм., бр. 41 и 101 от 2001 г., бр. 45 и 92 от 2002 г., бр. 26 и 103 от 2004 г., бр. 24, 43, 76, 86 и 88 от 2005 г., бр. 59, 75 и 102 от 2006 г., бр. 38, 57, 64, 85, 89 и 94 от 2007 г., бр. 19, 67 и 102 от 2008 г., бр. 12, 23, 27, 32, 47, 80, 93 и 102 от 2009 г., бр. 26 и 32 от 2010 г., бр. 33 и 60 от 2011 г., бр. 19, 20 и 60 от 2012 г., бр. 17, 61 и 84 от 2013 г., бр. 19, 53 и 107 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 74, 79 и 102 от 2015 г., бр. 32 и 47 от 2016 г.; Решение № 12 на Конституционния съд от 2016 г. – бр. 83 от 2016 г.; изм., бр. 95 от 2016 г., бр. 13, 54, 85 и 101 от 2017 г., бр. 55 от 2018 г., бр. 1, 7, 16 и 83 от 2019 г., бр. 13, 23, 28, 88, 103 и 108 от 2020 г., бр. 9 от 2021 г.; Решение № 12 на Конституционния съд от 2021 г. – бр. 84 от 2021 г.; изм., бр. 53 от 2022 г.; Решение № 13 на Конституционния съд от 2022 г. – бр. 79 от 2022 г.; Решение № 1 на Конституционния съд от 2023 г. – бр. 10 от 2023 г.; изм., бр. 67, 82 и 84 от 2023 г., бр. 23, 39, 41 и 42 от 2024 г., бр. 49 от 2025 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2025 г. – бр. 50 от 2025 г.; изм., бр. 54 от 2025 г.; Решение № 8 на Конституционния съд от 2025 г. – бр. 60 от 2025 г.; изм., бр. 61 от 2025 г., бр. 65 от 2025 г.) в чл. 284в настоящият текст става ал. 1 и се създава ал. 2:

“(2) С наказанието по ал. 1 се наказва и длъжностно лице, което:

1. не унищожи или не разпорежи да бъде унищожена информация, събрана чрез специални разузнавателни средства, когато по закон се изисква това;

2. извършва или разпорежда прихващане на електронни съобщения по реда на глава дванадесета от Закона за електронните съобщения в нарушение на изискванията на Закона за специалните разузнавателни средства;

3. увреди или предотврати съхраняването на журналистически запис по чл. 25, ал. 6 от Закона за специалните разузнавателни средства или по чл. 309, ал. 3 от Закона за електронните съобщения.”

§ 21. Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства приема инструкцията по 34е, ал. 8 от Закона за специалните разузнавателни средства в дванадесетмесечен срок от обнародването на този закон, както и инструкциите по 34ж, ал. 3 от Закона за специалните разузнавателни средства и по чл. 309, ал. 3 от Закона за електронните съобщения в шестмесечен срок от обнародването на този закон.

§ 22. Министерският съвет приема наредбата по чл. 24, ал. 2 в шестмесечен срок от влизането в сила на този закон

§ 23. Органите по чл. 13, ал. 1 и 4 от Закона за специалните разузнавателни средства прилагат разпоредбите на чл. 31, ал. 8 в тримесечен срок от влизането в сила на този закон.

§ 24. В двумесечен срок от влизането в сила на този закон, председателят на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства издава заповедта по чл. 34з1.

§ 25. Този закон влиза в сила три месеца след обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на:

1. § 7, § 8 и § 14, т. 4, както и § 19, т. 4, които влизат в сила девет месеца след обнародването на този закон;
2. § 14, т. 5 и § 10, т. 2 по отношение на ал. 10, които влизат в сила две години след обнародването на този закон.

ВНОСИТЕЛИ:

Божидар Бончев

Дарин Морган

Иванчо Курчев

Стефа Христова

Александър Сиданов

Васил Давидов

Любен Ивков

Ваня Иванова

Мотиви
към Законопроект за изменение и допълнение на
Закона за специалните разузнавателни средства

Със законопроекта се коригират редица пропуски и се правят значителни подобрения в Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за специалните разузнавателни средства по следните за въвеждане на допълнителни гаранции срещу неправомерното използване на СРС поради процедурни пропуски при тяхното разрешаване, предаване, унищожаване и др., в т.ч. повишаване на контролните правомощия на НБКСРС и децентрализиране на съдебния контрол по отношение на разрешенията за прилагане на СРС на принципа на случаен подбор;

Част от предложените изменения черпят аргументи от решения на Европейския съд по правата на човека (в т.ч. решението по делото “Екимджиев и др. срещу България” ([https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-214673%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-214673%22]}))), Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България ([https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2262540/00%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2262540/00%22]}))), от становища на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства, от анализа “Използване на специални разузнавателни средства по искане на прокуратурата” - анализ, изготвен в изпълнение на Дейност 2 „Развитие на изследователски общности“ по Проект „НИП – модерна институция за съдебно обучение“, по договор № BG05SFOP002-3.006-0002-C01, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, от изследователска общност с автори Лада Паунова и др., както и от монографията на Огнян Стоичков “Специални разузнавателни средства и служби за сигурност” (2023 г.)

Подробните мотиви за всяко едно от предложенията са както следва:

1. По отношение на предложението за нова ал. 3 в чл. 20 от ЗСРС

С предложената ал. 3 в чл. 20 се гарантира, че ДАТО ще бъде прилагащ орган за всички заявители, с изключение на ДАНС. В момента има два прилагащи органа - ДАТО и специализираната дирекция в ДАНС. В момента няма ясни критерии за избора на прилагащ орган от страна на заявителя - дефицит, коригиран от настоящия законопроект.

2. По отношение на предложението в чл. 21 от ЗСРС

Предлага се съкращаване на първоначалния срок за използване на СРС във връзка със защита на националната сигурност, както и съкращаване на сроковете за удължаване, като всяко удължаване мина през съдебен контрол.

Според ЕСПЧ по делото “Екимджиев и други срещу България”: “Съществува все пак една област, която поражда безпокойство, и това е потенциалната продължителност на първоначалното разрешение за използване на СРС на основания, свързани с националната сигурност, която е до две години (вж. пар. 79, буква б) по-горе). Самата продължителност на този период, съчетана с присъщите неясни граници на понятието за национална сигурност, значително отслабва съдебния контрол, на който трябва да бъде подложено това наблюдение. Този въпрос вече е отбелязан от Комитета на министрите в контекста на контрола върху изпълнението на решението Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев (цитирано по-горе) (вж. пар. 229, буква в) по-горе). Дори ако, както твърди правителството (вж. пар. 286 по-горе), на практика съдилищата никога не издават такива заповеди за срок, по - дълъг от шест месеца, това разрешение не се основава на дефинирано в закона ограничение.”

Избраният срок от 6 месеца съответства на становището на правителството по същото дело, а именно, че “на практика съдилищата никога не издават разрешения за използване на средства за наблюдение за периоди, надвишаващи шест месеца.”

3. По отношение на предложението в чл. 24 от ЗСРС

С предложената нова алинея се предвижда уникално маркиране на записите, получени чрез подслушване, така че да може да бъде еднозначно установено дали един запис е придобит чрез СРС, прилагано от законоустановен орган, или по друг начин. Конкретната техническа реализация е оставена на наредба на Министерския съвет (при необходимост - с приложения, представляващи класифицирана информация). Извън добавяне на недоловими от човешко ухо звукови елементи, е възможно чрез цифрови трансформации да бъдат добавени данни за електронен печат на прилагания орган, което уникално би идентифицирало записа. Използването на такива маркери би затруднило незаконосъобразното изтичане на записи, придобити чрез СРС.

4. По отношение на предложението в чл. 25 от ЗСРС

С предложената разпоредба се въвеждат гаранции за проследимостта на действията и сигурността на журналните записи в контролния регистър на информационните системи на ДАТО и ДАНС. За автоматизираната информационна мрежа, част от Националната система за мониторинг на ДАТО няма много налична публична информация. На база на малкото налична такава, вкл. отговори на парламентарни въпроси, може да се направи заключение, че не са налице достатъчно гаранции, чрез всеки достъп до ВДС и СРС в системата на ДАТО е проследим, че лицата, които имат достъп са идентифицирани еднозначно и че никой не може впоследствие да заличи следите на незаконосъобразен достъп. В допълнение, от писмо на НБКСРС до народен представител става ясно, че НБКСРС не осъществява контрол върху сигурността на журналните записи на системите на ДАТО.

С оглед на горното, със законопроекта се предлагат изрични мерки и технически гаранции за сигурността на журналните записи, както и тяхното изпращане към НБКСПС, с оглед проактивно установяване на потенциално неправомерен достъп.

Към момента не е уредено нивото на сигурност на идентификацията на лицата в системата (автоматизираната информационна мрежа) по чл. 25, ал. 2. Това създава рискове от неправомерно използване на данни за достъп, ако той се осъществява напр. само с потребителско име и парола. Управлението и съхранението на пароли е сложна задача с много технически и организационни проблеми и често пробиви и нерегламентиран достъп се извършват именно с изтекли пароли, пароли лесни за отгатване или такива, които са видими на работните места на служителите. Именно по тези причини със законопроекта се предлага гарантиране на сигурността на достъпа чрез квалифициран електронен подпис, което гарантира и това кой е извършил дадено действие в системата, вкл. невъзможност за отричане на извършените действия (тъй като те се потвърждават от личен КЕП).

Към момента достъпа чрез автоматизираната информационна мрежа по чл. 25, ал. 2 не отменя задължението за предаване на хартиен или друг носител на резултатите от използването на СПС. Това създава дублиране на информация и риск от злоупотреби, особено предвид факта, че на този етап все още няма изготвено ВДС, което подлежи на по-строг, законово регулиран контрол. За да се ограничат тези рискове, със законопроекта се предлага ограничаване на предаването на резултатите от използването на СПС върху други носители, извън тези, обслужващи системата по ал. 2 - т.е. дисковите масиви, на които се съхранява информацията.

Предлага се и въвеждане на технически и организационни ограничения за извличане на звуково съдържание. В допълнение на разпоредбата в ал. 6 за журнален запис при извличане на текстово съдържание (т.е. когато съдържанието бъде копирано от системата и извлечено от нея), това ограничава неправомерното изтичане на резултатите от използването на СПС. Такива мерки не са докрай ефективни, тъй като при прослушване на записите няма техническа пречка срещу записване от друго устройство (напр. телефон), но с комбинация с идентификацията с КЕП, извличането на оригиналния файл и неговото неправомерно разпространение може да бъде ограничено.

Друг въпрос, по който са налице препоръки, вкл. от ЕСПЧ, е интегритетът (целостта) на резултатите от използването на специални разузнавателни средства. Към момента на законово ниво липсват гаранции, че резултатите не са променяни при записването им на материален носител, особено по отношение на записаните данни в електронен вид. За да има пълна гаранция за интегритета на данните към момента на тяхното записване, с настоящия законопроект се предлага задължение за удостоверяване с квалифициран електронен времеви печат (по смисъла на Регламент (ЕС) 910/2014). По този начин, при

липса на такъв електронен времеви печат, може да се презюмира неоторизирана намеса в данните, а неговото наличие (и последваща проверка) гарантира, че такава намеса няма.

Техническото изпълнение на тази промяна е тривиално и не рискува разкриване на информация. При поставяне на квалифициран електронен времеви печат, към доставчика на квалифицирани удостоверителни услуги се изпраща единствено отпечатък (хеш) на съдържанието, като от този отпечатък е невъзможно да се възстанови оригиналната информация. Изпращането изисква единствено изходящ достъп до интернет или защитен канал за комуникация до доставчика/доставчиците, което също не представлява техническа трудност.

5. По отношение на предложението в чл. 29 от ЗСРС

Предлага се допълнителен реквизит на протокола за изготвяне на ВДС от СРС, а именно - "установъчни данни за лица извън тези по т. 3, които са установени във вещественото доказателствено средство, в случаите по глава деветнадесета от Закона за електронните съобщения".

Специалните разузнавателни средства се прилагат по отношение на конкретни лица, но в рамките на прилагането се установяват и други лица - напр. при прихващане на телефонни разговори по реда на чл. 304-310 от ЗЕС, от двете лица, участващи в разговора, в общия случай има разрешение за използване на СРС спрямо само едното от тях. Към момента никъде не се съхранява в структуриран вид информация за установените други лица, които са част от съответното ВДС. Това ограничава възможността за структуриран подход, за анализ, за по-адекватно търсене, вкл. с оглед на контролните функции на НБКСРС. Именно затова е необходимо тази информация да се съхранява в структуриран вид.

Предложението е фокусирано единствено върху прихващането по реда на ЗЕС, защото в този случай не се изискват допълнителни действия от прилагания орган за идентифицирани на лица - процес, който в общия случай изисква познаване на контекста на конкретния случай. При прихващането по реда на ЗЕС двете страни са известни на база на телефонните номера, които участват в разговора.

6. По отношение на предложението в чл. 31 от ЗСРС

В свое писмо до ресорната парламентарна комисия в 44-ото Народно събрание, председателят на НБКСРС констатира следното:

"В структурите на МВР и на ДАНС се съхраняват ВДС, които не се използват за нуждите на наказателния процес. Също така, в органите на прокуратурата се съхраняват ВДС, които не се използват за целите на доказване (напр. поради приключване на делото със споразумение). Това създава предпоставки за използване на информация, придобита чрез

използване на СРС за цели, различни от предвидените в ЗСРС и би могло да доведе до нарушаване на конституционно гарантираните права на гражданите”.

Предложената ал. 8 отразява духа на направените предложения, като въвежда задължение за унищожаване на ВДС от страна на заявителите при образуване на досъдебно производство, съответно при предаването на ВДС на прокуратурата.

Също така с ал. 11 и 12 се въвежда ред за унищожаване на ВДС, аналогичен на реда за унищожаване на информация, която не се използва за ВДС (по чл. 3-5). Към този ред препращат няколко разпоредби от настоящия законопроект, като това става с постановление на прокурор при настъпване на определените в закона обстоятелства.

В цитирания по-горе анализ на НИП се посочва следното:

“В чл. 31, ал. 1 и ал. 2 ЗСРС е установен ред за съхраняване на ВДС от органите по чл. 13, ал. 1 ЗСРС до образуване на ДП и след неговото образуване - от съответните органи на съдебната власт. Този формален ред е основание да се осмислят проблемите при предаване на ВДС между съответните органи, които в нередки случаи са свързани с непредаването от страна на оперативните органи или неприемане от страна на прокуратурата на изготвените ВДС.

В доклади на НБКРС са отразени тези проблеми и тъй като процедурата не се документира писмено, е трудно да се отговори на въпроса – ВДС не са предадени или не са приобщени към досъдебното производство. Констатирани са стотици случаи на съхранявани ВДС от оперативните служби, през проверяваните от Бюрото години, без да е представена дори информация, по определените оперативни дела образувани ли са досъдебни производства”

С предложената нова ал. 9 се въвеждат процедурни гаранции срещу тези рискове, а именно - процес по приемане и предаване, вкл. протокол. Предвижда се и ограничение за прокурора да приеме частично ВДС, тъй като той би подбрал единствено тези, които защитават тезата на обвинението, и оставил за унищожаване тези, които защитават обвиняемия.

ЕСПЧ по делото Натунен срещу Финландия, 2009г., констатира следното:

“46. Съдът отново потвърждава, че изискванията на член 6 предполагат, че когато са изложени конкретни причини за искане на разкриване на определени доказателства, които биха могли да помогнат на обвиняемия да се оневини, той трябва да има правото тези причини да бъдат разгледани от съд. Макар че жалбоподателят в случая трябва да е бил наясно със съдържанието на унищожените записи, доколкото те го засягат, и дори да е имал възможност да задава въпроси по време на съдебния процес относно всички разговори с другите подсъдими, Съдът отбелязва, че националните съдилища не са приели

за достоверни твърденията на подсъдимите относно покупката на незаконни оръжия, поради липса на други подкрепящи доказателства (вж. параграфи 12 и 17 по-горе). Освен това, Апелативният съд не е отказал разкриването на исканите записи на основание, че жалбоподателят не е изложил конкретни и приемливи причини за искането си. Вместо това, съдът е отказал да се произнесе по въпроса, тъй като записите вече са били унищожени и поради това не е било възможно те да бъдат предоставени на защитата или представени в съда (вж. параграфи 15 и 16 по-горе).

47. Макар че полицията и прокуратурата са били длъжни по закон да вземат предвид както факти в подкрепа, така и срещу заподозрения, процедура, при която разследващият орган – дори и в сътрудничество с прокуратурата – сам се опитва да прецени какво е или не е относимо към случая, не може да отговаря на изискванията на член 6, параграф 1. Освен това, не е ясно в каква степен прокурорът действително е участвал в решението за унищожаване на онези записи, които не са били включени в делото. В настоящия случай унищожаването на определени материали, получени чрез телефонно подслушване, е направило невъзможно за защитата да провери своите предположения относно тяхната значимост и да докаже правотата им пред съдилищата.

48. Съдът счита, че настоящият случай се различава, наред с другото, от делата *Fitt* срещу Обединеното кралство [Голям състав] (№ 29777/96, ЕСПЧ 2000-II) и *Jasper* срещу Обединеното кралство [Голям състав] (№ 27052/95, 16 февруари 2000 г.), при които Съдът е бил удовлетворен, че защитата е била държана в течение, имала е възможност да представя становища и да участва в процеса на вземане на решение, доколкото това е било възможно, като е било отбелязано, че необходимостта от разкриване на доказателства е била под постоянна преценка от страна на съдията по делото, което е предоставяло допълнителна важна гаранция. В тези случаи Съдът не е установил нарушение на член 6, параграф 1 (вж. *Fitt*, §§ 48–49, и *Jasper*, §§ 55–56). Съдът припомня, че в настоящия случай решението относно неразкритите доказателства, по всяка вероятност, е било взето в хода на досъдебното производство, без да се предостави възможност на защитата да участва в процеса на вземане на решение.

49. В настоящия случай Съдът допълнително отбелязва, че спорната мярка произтича от дефект в законодателството, тъй като то не е предлагало адекватна защита на правата на защитата, а не от неправомерни действия на властите, които по действащия по онова време закон са били задължени да унищожат спорните записи (вж. параграф 21 по-горе). Съдът отбелязва, че в правителствения законопроект за изменение на Закона за принудителните мерки е било отчетено като проблем, че информация, която може да подкрепя невинността на заподозрения, би могла да бъде унищожена преди разрешаването на делото (вж. параграф 22 по-горе). Съответната разпоредба е била изменена с влизане в сила от 1 януари 2004 г. с цел по-добра защита на правата на защитата. Това изменение обаче е било прието твърде късно за жалбоподателя.

50. С оглед на горните съображения, Съдът заключава, че е налице нарушение на член 6, параграф 1 от Конвенцията, разглеждан заедно с член 6, параграф 3, буква (b) от Конвенцията.”

В обобщение, съдът констатира, че унищожаването на резултати от използване на СРС по преценка на орган на досъдебното производство (поради твърдена неотносимост) нарушава правата на обвиняемия, конкретно правото му да бъдат разгледани всички факти от съда в цялост.

В годишните доклади на парламентарната комисия за контрол на службите прави впечатление, че броя на използваните СРС надвишава значително (над 2 пъти) броя на изготвените ВДС. Това означава, че в много случаи резултатите от използването на СРС не служат за изготвяне на ВДС, но остават записани на материален носител (съгласно чл. 24 и чл. 25), а тези резултати, които не са използвани за изготвяне на ВДС, се унищожават при предаване към прокуратурата, в случаите на наказателно производство

С оглед на горното се предлагат и допълнения в чл. 31, ал. 3, така че при унищожаване на резултатите, неизползвани за изготвяне на ВДС, в протокола да бъдат включени мотиви за неизготвянето на ВДС с оглед на целите на разследването или националната сигурност и на правата на обвиняемите (без значение дали такива са привлечени на етапа на унищожаването). Предложението отразява необходимостта от баланс между гарантирането на правата на обвиняемия и рисковете, които произтичат от дългосрочното съхраняване на резултати от използването на СРС.

С предлаганите изменения в ал. 6 се прави уточнение за обхвата на информацията, за която се отнася алинеята, а именно - че включва веществените доказателствени средства и съответните протоколи. По този начин ще бъде еднозначно, че отвъд предвидените срокове не може да се съхранява информация на нито един етап от нейното съществуване.

За допълнително ограничаване на рисковете от злоупотреби, на всеки три години следва да се изисква разрешение за продължаване на съхранението от съответния съд, дал разрешението за прилагане. Съдът, разглеждайки материалите, ще може да установи дали те действително са необходими за нуждите на националната сигурност и предотвратяване на престъпления по глава първа, или фиктивно са квалифицирани като такива, а всъщност съдържат информация, използвана за изнудване.

С цел по-добра проследимост и възможности за анализ се предлага създаване на информационна система за електронно съхранение на протоколи от унищожаване на резултати от прилагането на СРС. Предвижда се системата да се изгради от НБКСРС и да се използва от заявителите. С оглед на необходимостта от изграждане на такава система, се предлага тази разпоредба да влезе в сила след 2 години.

Съществува хипотеза, в която изготвени ВДС не се предават на органите на съдебната власт поради липса на образувано досъдебно производство, а вместо това остават като част от оперативни дела. С настоящия законопроект се предлага унищожаване на така получените ВДС в едногодишен срок след прекратяване на прилагането на СРС (освен в случаите по ал. 6, за нуждите на национална сигурност).

7. По отношение на предложението за нови ал. 8 и 9 в чл. 346 от ЗСРС

Предлага се регулярно публикуване на отворени данни за исканията и разрешенията за използване на СРС, разпределени по различни признаци, вкл. заявители, съдилища, състави на престъпление, населени места, както и различни категории на лицата, заемащи висши държавни длъжности. Последните са групирани по начин, който не би позволил идентифициране на конкретно лице, заемащи висша държавна длъжност.

Изрично се посочва, че данните за съдии, прокурори и следователи трябва да се събират отделно за всеки вид магистрат. Съгласно отговор на Софийския апелативен съд по ЗДОИ, става ясно, че "[съдът не води] статистика по съдии, прокурори и следователи, а всички искания по адрес на магистрати отиват в една графа".

Изричното отделяне на тези категории в отделна група е важно с оглед на високия риск по отношение на злоупотреба със СРС именно срещу магистрати. На практика се оказва, че има десетки подслушвани магистрати по искане на антикорупционната комисия, като обаче няма нито един такъв привлечен като обвиняем. Това навежда към обоснованото предположение, че направените записи се използват извънпроцесуално за оказване на натиск върху магистратите.

Част от тази информация е налична в годишните доклади на НБКСРС, но с предложената разпоредба се разширява, публикува се по-често и е във формат, който позволява подробни анализи.

Предлага се НБКСРС да предоставя на Народното събрание информация за потенциално незаконосъобразно прилагане на СРС спрямо лица - кандидати за органи, чиито членове се избират изцяло или частично от Народното събрание. Целта на такава информация е да бъдат информирани народните представители дали даден кандидат не е бил жертва на незаконно подслушване, което е извършено с цел да може да бъде използвано срещу него след заемане на определена длъжност.

8. По отношение на предложението за промени в ал. 1 и 2 на 34в от ЗСРС

С предложението се променя състава на НБКСРС и начина на неговото излъчване. Вместо настоящия състав от 5 члена, избрани от Народното събрание, се предлага състав от 7

члена (поради разширяването на правомощията на бюрото), при който 6 от членовете се избират от Народното събрание, а един се назначава от президента.

Целта на съществуването на НБКРС е да контролира използването на СРС. Повечето от заявяващите и прилагащите органи са част от изпълнителната власт, която пък се избира от парламента. В немалко случаи съставът на бюрото е излъчен от същото мнозинство, което е избрало правителството, чиито служби за сигурност и обществен ред следва бюрото да контролира. За да се ограничи този конфликт се предлага квота на президента и забрана за това мнозинство да има една парламентарно-представена партия или коалиция, по аналогия с разпоредбата в закона, уреждащ работата на т.нар. "Комисия по досиетата".

Президентът има отношение към службите за сигурност по силата на специалните закони при назначаването на ръководителите, съответно тази споделена отговорност за службите следва да се пренесе и при контрола на едно от техните правомощия - използването на СРС.

Правят се и предложения относно опита на членовете. На първо място се добавя възможност за избиране на лица, които имат съответния професионален стаж в сферата на информационните и комуникационните технологии, със следните аргументи: прилагането на СРС стъпва именно такива технологии, особено когато те се прилагат по реда на Закона за електронните съобщения; с настоящия законопроект се предвижда воденето на редица регистри в електронен вид и въвеждане на технологични гаранции за данните в тях, съответно опит в ИКТ би бил релевантен спрямо контрола на правилното водене на тези регистри от технологична гледна точка.

Предлага се и ограничение на броя на членовете на бюрото, които имат опит в службите за сигурност. Макар този опит да е важен за осъществяването на контрол, работещите в службите за сигурност и обществен ред имат уклон към толериране на по-широко използване на СРС. Този уклон трябва да бъде балансиран, когато става дума за контролен орган, поради което се предлага не повече от 3-ма от членовете да имат опит в службите за сигурност и обществен ред. За да няма спор кой първи може да запълни тази квота, се предвижда изрично първи да бъде изборът на членовете от квотата на Народното събрание.

9. По отношение на предложението за нова ал. 9 в 34г от ЗСРС

В рамките на процедурата по избор на членове на НБКРС, ДАНС извършва проучване за надеждност в едномесечен срок, съгласно действащия закон (чл. 34г, ал. 2). Резултатите от проучването дават основание на Народното събрание да избере или да не избере даден кандидат. Но наличието на проучване не означава автоматично, че кандидатът ще получи разрешение за достъп до класифицирана информация, за да спази изискването на закона.

Именно за да бъде коригиран този дефицит, с новата ал. 9 се предлага издаване на РДКИ в тридневен срок от клетвата, за да не бъдат членове в несъвместимост. Краткият срок не представлява проблем, тъй като ДАНС вече е извършила проучването за надеждност. На практика новата алинея гарантира, че няма да бъдат използвани административни способности за поставяне на член на бюро в несъвместимост.

10. По отношение на предложенията за допълнения в 34е от ЗСРС

Трайна констатация на НБКСРС е, че органите на досъдебното производство и заявителите не предоставят цялата необходима информация на бюро, за да направи то обхватна и коректна проверка за законосъобразността на прилагането на СРС. Често се представят само част от документите, не се дава достъп до искана информация и др.

С цел да се гарантира контролната функция на бюро, се предлага разширяване на правото му на достъп до информация, вкл. всички материали по досъдебните производства, по които се използвани СРС, справки в ЕИСПП (чрез такива справки могат да бъде получена информация за конкретни досъдебни производства, по които има прилагани СРС, по вид на престъплението, по това дали СРС е прилагано спрямо свидетел и др.). Предвижда се и достъп до документи, свързани с новото правомощие на бюро за контрол на използването на трафични данни по ЗЕС.

Не на последно място, на бюро се дава право на достъп до всички помещения и всички информационни системи и бази данни, които се използват за прихващане на комуникация по реда на чл. 304-310 от ЗЕС.

На практика тези системи работят по следния начин: потокът от информация (гласова и текстова) се препраща автоматично от телекомите към ДАТО/ДАНС, за номера, които са въведени в системите на ДАТО/ДАНС. След това тези записи могат да бъдат изслушани от тях да се изготвят ВДС. На практика контролът по отношение на прихващащите интерфейси и информационните системи, които ги обслужват, е силно занижен. НБКСРС не осъществява контрол върху тях, т.е. контролът е изцяло вътрешен. По този ред, без това да оставя следа в системите на телекома, могат да бъдат подслушвани единствено чрез въвеждане на телефонен номер, лица, спрямо които няма валидно разрешение за използване на СРС, и след това информацията да бъде заличена от системата, за да не бъде установено закононарушението. Това налага и въвеждането на допълнителни изисквания към тях с измененията в Закона за електронните съобщения, описани по-долу.

На следващо място, с измененията в чл. 34е се предлага включването на ИВСС като контролен орган по отношение на незаконосъобразното прилагане на СРС. В действащата ал. 6 се предвижда уведомяване на ВСС, не е предвидено какво следва да извърши ВСС при получаване на уведомлението. Уведомяването на прокуратурата за нарушение, извършено от нея, е неефективно, тъй като вътрешният контрол се е показал като

недостатъчен. Органът, който има правомощията да извършва проверки и да налага санкции и Инспектората към Висшия съдебен съвет, поради което в ал. 5 и ал. 6 се предлага ИВСС да бъде уведомен за нарушенията. В тази връзка е и допълнението в чл. 54, ал. 1 от ЗСВ (нова т. 20)

С предложената нова ал. 7 се създава задължение за съхраняване в структуриран вид на информация за лицата, които участват в дадено ВДС, извън лицето, по отношение на което е разрешено използването СРС. Аргументите за това са развити в т. 22 по отношение на допълнението на чл. 29. В чл. 34е се предвижда същите данни за установените лица, вкл. тези при подслушване на телефонни разговори по реда на чл. 304-310 от ЗЕС, да се съхраняват в съответните регистри. Освен за аналитични и контролни цели, тази информация следва да бъде използвана и за изпращане на уведомления към лицата, които участват в дадено ВДС, без използването да е било разрешено спрямо тях.

С ал. 8 се въвежда централизиран регистър на лицата, спрямо които се използват СРС. Такъв регистър ще е важен инструмент за решаване на проблема с дублирането на искания за разрешение на СРС спрямо едно и също лице от различни структури. С предвидената инструкция ще бъде уредено използването на регистъра, по начин, по който да се извършва справка от страна на заявителите преди да направи искане за дадено лице. Този проблем е констатиран многократно, вкл. в анализа на НИП:

“Предотвратяване на възможността за едно и също лице или обект да се заявява използване на СРС от наблюдаващ прокурор и други органи по чл. 13 ЗСРС в различни съдебни райони: За постигане на втората цел следва да се обмисли възможността за създаване и поддържане на единен електронен регистър, изработен и функциониращ, при спазване на ЗЗКИ и осигурен достъп на длъжностните лица от органите по чл. 13 и чл. 15 ЗСРС, при спазване на принципа „необходимост да се знае“. Като добра изходна база е възможно да се използва подобна разработка на регистър, ползван от ДАТО след 2013 г. От техническа гледна точка, към момента единствено чрез електронните регистри на прилагащите структури (ДАТО и ДАНС) може да се установи подобно „дублиране“ на разрешения за използване на СРС, издадени в различни съдебни райони, но от правна страна – тези органи не разполагат с изрично предвидена възможност на основание чл. 22, ал. 3 ЗСРС. (Друг е въпросът доколко би било удачно органът по техническото прилагане да анализира и да се произнася по евентуалната еднородна престъпна дейност – лице, деяние, период и т.н, както и спазване на принципа *non bis in idem*).”

11. По отношение на предложенията за допълнения в 34ж от ЗСРС

В съответствие с препоръките на ЕСПЧ за уведомяване на лицата, които са били обект на прилагане на специални разузнавателни средства, със законопроекта се предлага и уведомяване на лицата от прилагащите органи, по ред, определен с инструкция на НБКРС, така че да бъде осъществено по начин, който не застрашава наказателните

производства (напр. в случай, че спрямо лицата са прилагани СРС по няколко досъдебни производства, само едно от които е прекратено). В своето решение по делото “АЕИПЧ и Екимджиев срещу България”, “Съдът отбелязва, че съгласно българския закон лицата, подложени на тайно наблюдение не са уведомявани за този факт по никое време и при никакви обстоятелства. Съгласно практиката на Съда, фактът, че заинтересуваните лица, обект на такива мерки не се уведомяват за тях докато тече наблюдението или дори след като то е приключило, не може сам по себе си да даде основание да се направи заключение, че намесата не е оправдана съгласно условията на чл. 8 ал. 2, тъй като самата липса на осведоменост за наблюдението осигурява нейната ефективност. Обаче, веднага щом като може да се направи такова уведомление, без това да създаде риск за постигане на целта на наблюдението след неговото приключване, на заинтересуваното лице трябва да бъде предоставена информация (вж. *Klass and Others*, стр. 27, т. 58; *mutatis mutandis*, *Leander*, стр. 27, т. 66; и съвсем пресният случай, *Weber and Saravia*, т. 135, всички цитирани по-горе). Наистина германското законодателство, което се разглежда в делата *Klass and Others* и *Weber and Saravia*, както е изменено от Германския федерален конституционен съд, предвижда такова уведомление (вж. *Klass and Others*, стр. 8, т. 11 и стр. 11, т. 19; и *Weber and Saravia*, точки 51-54). Положението в делото *Leander* е подобно (вж., *mutatis mutandis*, *Leander*, цитирано по-горе, стр. 14-15, т. 31).”

По делото “Екимджиев и други срещу България”, съдът посочва, че “Законът за защита на личните данни изисква специалната парламентарна комисия да уведоми дадено лице, ако неговите/нейните задържани данни за трафика са били обект на достъп или под заплахата от незаконен достъп, ако такова уведомление не би нарушило целта, за която тези данни са били обект на достъп (вж. пар. 213 по-горе). Въпреки това, както е отбелязано в пар. 349 по-горе по отношение на тайното наблюдение, съгласно практиката на Съда такова уведомяване се изисква във всички случаи, а не само в случаите, когато данните са били предмет на незаконен достъп, веднага след като уведомлението може да бъде направено, без да се застрашава целта на достъпа.”

Предлага се такова уведомление да бъде изпращано и до лицата, които са установени във ВДС, но по отношение на които няма дадено разрешение за използване на СРС. Това ще бъде възможно при съхраняване в структуриран вид на информацията за установените лица, както се предвижда в по-горните разпоредби.

Аналогично уведомление се предвижда и към лицата, за които е осъществен достъп до данни по ЗЕС (трафични данни).

Предлага се и подробна уредба на случаите, в които използването, прилагането или разрешаването на специални разузнавателни средства се смята за неправомерно. По делото “Екимджиев и други срещу България” съдът посочва, че “Бюрото проверява единствено формалната законосъобразност на наблюдението и уведомява

заинтересованите лица само ако са били подложени на него неправомерно. Това обяснява малкия брой уведомления, направени от Бюрото, който е незначителен в сравнение с броя на случаите на осъществено наблюдение.”

В подробната уредба се посочват както формални критерии (разрешаване или прилагане от некомпетентен орган, липса на задължителни реквизити), така и опити за заобикаляне на духа на изискванията на закона - чрез прилагане на СРС спрямо обект (напр. работен кабинет), свързано с лице, без да се посочват мотиви за съпричастността на лицето; системно използване без от това да произтича образуване на досъдебно производство и др. В практиката такива случаи не са изключение и следва да се разглеждат като неправомерни на база на посочените формални критерии, без да се навлиза в полето на преценка на съда за адекватността на мотивите и законосъобразността на прилагането.

12. По отношение на предложението за нов чл. 3431 (комисия за унищожаване)

В резултат на честите промени в ЗСРС и на редица пропуски, поправяни през годините, както и поради недобросъвестност на заявители и прилагащи органи, все още има неунищожени веществени доказателствени средства и други материали, които не се използват за предвидените в закона цели, а служат за натиск спрямо лицата, които могат да бъдат установени в тези материали. Всички тези на практика незаконно съхранявани материали следва да бъдат унищожени по настоящия ред в ЗСРС.

За целта се предлага на всеки две години да бъде създавана временна комисия за унищожаване с участието на всички органи по ЗСРС, както и на членовете на ресорната парламентарна комисия. Предвид съществения политически елемент, а именно - тези де-факто компромати е възможно да бъдат използвани за натиск и с политически цели, участието на членовете на парламентарната комисия е обосновано.

Комисията следва да прегледа всички материали - както изготвени ВДС, така и записи и други резултати от прилагане, от които не са изготвени ВДС, и да вземе решение дали в тях има данни за престъпление (и да ги изпрати в прокуратурата) или не, в който случай следва да ги унищожи по реда на закона.

Всяко действие и решение следва да се протоколира и да се съхранява в архива на НБКРС.

Съществува риск част от материалите да не бъдат представени на комисията и да продължат да бъдат съхранявани с цел оказване на натиск. По тази причина се предлага всички материали, които са отговаряли на условията, но не са предадени на комисията, да не могат да бъдат използвани като доказателства в съда, за да има стимул за пълното предаване на “отлежали СРС-та”.

13. По отношение на предложенията в чл. 159а от НПК, както и в чл. 34б, ал. 1, чл. 34е, ал. 4, т. 5, чл. 34ж, ал. 1 от ЗСРС, чл. 251е и чл. 261б от ЗЕС.

Предлага се разширяване на правомощията на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства и върху т.нар. трафични данни (данни по ЗЕС). Съответно, с предложенията се допълват действащите контролни правомощия и задължения на органите, използващи справки за трафични данни.

Трафичните данни представляват де-факто специално разузнавателно средство, тъй като съдържат информация за местоположение, метаданни за кореспонденция, посещавани интернет адреси и др. и това налага разширен контрол на законосъобразността на тяхното изискване и използване с цел гарантиране на конституционно гарантираните права на гражданите.

В Закона за електронните съобщения се създава двойствен контрол по отношение на достъпа до трафични данни, като към настоящата парламентарна комисия, която осъществява парламентарен контрол, се добавя и Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства, като орган за институционален контрол извън парламентарния. Алтернативен вариант би бил премахването на правомощията на парламентарната комисия, вкл. с аргумента, че тя не изпълнява ефективно своите функции, но предвид различния характер на парламентарния контрол, с настоящия законопроект се предвижда двоен контрол, аналогичен на контрола за използването на СРС, който се извършва основно от НБКСРС, и частично от същата парламентарна комисия.

Именно поради описаните по-горе характеристики на трафичните данни се предлага ясен ред за тяхното съхранение - до приключване на наказателното производство, след което се предлага те да се унищожават по реда, предвиден в ЗЕС. Същият ред следва да се прилага и при унищожаване на справки, които не са необходими в досъдебното производство, вместо действащия текст, който делегира на главния прокурор да определи този ред, тъй като така се получава разминаване в реда за унищожаване на тези данни в рамките на наказателния процес от една страна, и извън него - от друга.

14. По отношение на предложението в чл. 165 от НПК

Поради изключителната значимост на неприкосновеността на тайната на кореспонденцията, различните форми на нарушаването ѝ, освен в условията посочени в чл. 34, ал. 2 КРБ, са въздигнати в престъпления, уредени в чл. 171 от Наказателния кодекс, като предмет на престъпно посегателство са както материалните носители на информацията (чуждото писмо, запечатаните книжа, телеграмата, пакета и други), нейното електронно съдържание или техническите средства, които пренасят информацията (телефона, телекса, компютърната мрежа или друго далекосъобщително средство).

В чл. 165 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) е предвидено подробно по какъв ред може да се задържа и изземва кореспонденция – в досъдебното производство прокурорът трябва да поиска разрешение от съдия, самото изземване е в присъствието на поемни лица и засегнатото лице. Според чл. 165, ал. 6 НПК правилата за задържане и изземване на кореспонденция се прилагат и за електронната поща.

Днес основните канали за кореспонденция са електронни, бързи и най-често се осъществяват посредством мобилните устройства (телефони) и инсталираните в тях приложения за директни съобщения и разговори като Viber, WhatsApp, Signal, Telegram, Messenger и др. или електронни пощи в Abv, Gmail, Yahoo и други.

Тъй като законодателят е посочил в чл. 165, ал. 6 НПК единствено електронната поща, без да използва по-общо понятие за електронна кореспонденция, другите обичайни и много по-интензивно използвани в личния живот комуникационни канали остават отново в сивата зона.

Поради тази празнота в практиката се е наложил следния подход – в рамките на разследването се изземва мобилен телефон. Този телефон се третира като обикновен предмет - веществено доказателство по смисъла на чл. 109 НПК. След като тази вещ е иззета по обичайния начин – най-често в рамките на личен обиск или претърсване, разследващите назначават техническа експертиза, която да извлече цялото електронно съдържание от вещта (телефона).

Мобилен телефон в съвременния свят обаче представлява „пощенската кутия“, в която се съхранява писмена кореспонденция и по гореописания начин разследващите без да искат съдебно разрешение, с помощта на експерти отварят писмата и ги прочитат, в нарушение на конституционната разпоредба.

В свое Решение 2/2015 г. Конституционният съд обявява за противоконституционни разпоредби от Закона за електронните съобщения в съответните към този момент редакции. По реда на този Закон, въпреки че дори властите не могат да узнаят самото съдържание на кореспонденцията, а само да получат данни за трафика, Конституционният съд е описал всички потенциални опасности за основните права, които са мотивирали и обявяването на оспорените текстове за противоконституционни.

”...генерирането и запазването на описания значителен обем данни ... дава възможност да се направят достатъчно обосновани и точни заключения за личния живот на хората, обичайните им действия, навиците им в ежедневието, включително контакти, социална среда, местопребиваване – постоянно и временно, пътувания, с тяхната честота, време и точни дестинации. ... могат да се изведат и достатъчно съдържателни изводи дори за интимния живот на хората, сексуалната им ориентация, здравословното им състояние (психично и/или соматично), професионалната им или политическа принадлежност,

активностите или пристрастията им, евентуалните им проблеми с правосъдието. Проследяването на данните в един продължителен период позволява да се достигне още по-далеч – до личните предпочитания на индивида, дори неговите склонности, увлечения и слабости. А това означава само едно: осигурена напълно реална възможност за съставянето на достатъчно подробен и ясен профил на личността не само без нейното изрично съгласие, но и без тя изобщо да има представа или дори да подозира, че това се случва в действителност.“

Европейският съд по правата на човека категорично приема, че в съвременния свят личните комуникации, независимо от тяхната форма и съдържание, са защитени като кореспонденция и тя обхваща комуникацията по всички начини, включително чрез интернет (делата *Michaud v. France*, *Halford v. UK*, *Kennedy v. UK*, *Niemietz v. Germany* и др.).

Недопустимостта на широко прилаганата практика чрез техническа експертиза да се извлича информация, съдържаща се на някакъв електронен носител, и след това да се използва без гаранции за начина на обработването ѝ, е призната и в решение от 16.11.2021 г. по делото на “Стефанов срещу България” (жалба №73284/13).

Именно поради горните мотиви, изложени в публикация на съдия Владислава Цариградска, се предлага настоящата редакция на ал. 6, която да разшири приложното поле на нормата върху всички методи за изземване и задържане на кореспонденция, които са възможни в днешния технологичен контекст.

15. По отношение на предложението в чл. 173, ал. 2 от НПК и чл. 14 от ЗСРС

Към задължителните реквизити на искането за разрешение за използване на СРС се добавят и мотиви за съпричастността на лицето, спрямо което се прилагат, към противоправни действия (престъпления или риск за националната сигурност). Такива мотиви са необходими с оглед ограничаването на искания по отношение на престъпления, за които няма спор дали трябва да бъдат разследвани и няма съмнения, че използването на СРС е оправдано, но заявителят разширява прекомерно кръга на лицата, спрямо които иска използване на СРС.

По делото “Екимджиев и други срещу България”, ЕСПЧ констатира следното:

“От годишните доклади на Националното бюро за 2015 г. (на стр. 16), 2016 г. (на стр. 16), 2017 г. (на стр. 17 -19), 2018 г. (на стр. 15 -16), 2019 г. (на стр. 17) и 2020 г. (на стр. 22 -34 и 29) става ясно също, че когато отказват да дадат разрешение, съдиите обясняват конкретно причините за това: че искането не е подадено от компетентен орган; че не е адресирано до компетентен съд; че няма връзка с релевантно престъпление; че *не съдържа достатъчно информация, за да обоснове предположение, че обекта на прилагане на СРС е замесен в*

престъпление, или достатъчно причини защо трябва да бъде дадено разрешение; че не разяснява защо е необходим определен оперативен способ; че не са посочени вече получените резултати (във връзка с искане за удължаване на срока); или че се търси разрешение за използване на СРС извън законоустановените срокове. Според годишния доклад на Бюрото за 2020 г. (стр. 9) най-големият брой откази през тази година се е основавал на *липсата на достатъчно информация в искането за използване на СРС, че лицето, по отношение на което се иска прилагането на СРС, са е съпричастно към описаната престъпна дейност.*

Предлаганото изменение ще гарантира, че в мотивите на искането ще бъде изрично посочено защо заявителят смята, че лицето, по отношение на което ще бъде използвано СРС, е съпричастно към престъпната дейност.

В допълнение, се предлага конкретизиране на установъчните данни за обекти, когато те се използват от юридически лица (сгради, помещения, автомобили). По този начин се гарантиране наличието на данни в структуриран вид, които след това могат да бъдат използвани за нуждите на контрола от НБКРС, както и на статистиката и отворените данни.

Предлага се създаване на нова алинея, с която да се ограничат злоупотреби, констатирани от ЕСПЧ по делото “Екимджиев и други срещу България”, свързани с неяснотата на термина “обект”. Предложението не прави опит за изчерпателно дефиниране на термина “обект”, като вместо това въвежда изрични ограничения за използване на СРС по отношение на неиндивидуализирани или обекти (т.е. твърде общо описани групи от обекти), както и по отношение на информационни системи, чрез които могат да се наблюдават множество лица - пример, посочен от ЕСПЧ: “През 2014 г. тя е разрешила наблюдението на автоматизирана полицейска информационна система (която със сигурност е съдържала данни за много лица), очевидно считайки, че тази система е „обект“ по смисъла на член 12, ал. 1 от ЗСРС. След това е обвинена в издаване на разрешение за наблюдение на „обект“, който не попада в законоустановеното определение, но съдилищата я оправдават по това обвинение и я признават за виновна единствено по отношение на срока на издаденото разрешение”.

16. По отношение на предложението в чл. 173 и чл. 175 от НПК и чл. 18, ал. 2 от ЗСРС

Предложенията са във връзка със становище, прието с решение на НБКРС от 2021 и целят синхронизиране на реда за унищожаване на информация, придобита чрез СРС - всяко унищожаване на неизползвана информация (на база на която не е изготвено ВДС) трябва да бъде извършено стриктно по реда на ЗСРС.

По отношение на предложеното допълнение в чл. 173, ал. 6, следва съдът да е наясно какви са мотивите за необходимостта от защита на свидетеля или неговите близки, както и

отношението на свидетеля към други лица (по смисъла на ал. 5). От данни, получени в рамките на парламентарното проучване за дейността на Мартин Божанов - Нотариуса, става ясно, че той е бил свидетел по множество дела, като (без това да е изрично потвърдено), може да се направи обосновано предположение, че спрямо него е приложена разпоредбата на чл. 173, ал. 5, с цел да се набавят компромати спрямо други лица, най-вече магистрати. За да бъдат ограничени такъв вид свидетели, чиято цел не е установяване на престъпление, а трупане на компромати, вкл. чрез провокация към престъпление, следва съдът да се запознае с мотивите за прилагането на съответната разпоредба и да се произнесе по искането на база и на тези мотиви. За съжаление от практиката може да се направи заключение, че при недобросъвестност на органите на досъдебното производство, не всеки свидетел, поискарал спрямо него да бъдат прилагани специални разузнавателни средства, реално е свидетел.

17. По отношение на предложението за нова ал. 8 в чл. 175 от НПК.

Максималният 6-месечен срок за прилагане на СРС в досъдебното производство се заобикаля чрез разделяне и сливане на досъдебни производства - такова заключение може да се направи както на база на анализ на нормативната уредба, така и на база на публични твърдения на прокурор Емил Христов, във връзка с досъдебно производство срещу него.

За да се ограничи тази злоупотреба се предлага нова алинея, която обвързва максималния срок не с конкретно досъдебно производство, а с конкретно лице и извършено деяние, без значение формално по колко досъдебни производства то се разследва и дали има промяна на правната квалификация на деянието (което евентуално също би могло да се използва за заобикаляне на срока).

18. По отношение на предложението в чл. 174 от НПК и чл. 13 и чл. 15 от ЗСРС

В чл. 174 се предлагат редица подобрения в процедурата по искане и даване на разрешение за използване на СРС.

На първо място се предлага разглеждането на исканията да се извършва от съдия от съответния компетентен съд, определен на случаен принцип (с изменения в чл. 9 от ЗСВ), а не от административен ръководител или негов заместник. Това намалява рисковете от злоупотреби, каквито са наблюдавани през годините и гарантира в максимална степен липса на политически и други влияния чрез административните ръководители. Аналогични промени се предлагат и в чл. 15 от ЗСРС. С оглед на по-добра специализация, се предлага разпределението да не е между всички съдии, а само сред определени от общото събрание, като с цел гарантиране на реален случаен избор, се поставя минимум от 20% от съдиите, разглеждащи наказателни дела, но не по-малко от двама.

Предлага се и задължително запознаване на съдията с материалите по разследването, които имат отношение към искането за използване на СРС, за да се ограничи риска от бланкетни разрешения поради усложнена процедура. С премахването на стъпката на искане за предоставяне на материали, заедно с искането за разрешение съдията ще получава и относимите материали по разследването, като това ще му позволи да се произнесе максимално аргументирано.

По този въпрос в решението на ЕСПЧ по делото “Екимджиев и други срещу България” се констатира следното:

“314. Вярно е, че както е отбелязано в двете горепосочени решения на Специализирания наказателен съд (вж. пар. 64 и 65 по-горе), липсата на мотиви не може автоматично да доведе до заключението, че съдиите, издаващи разрешения за използване на СРС, не са разгледали надлежно исканията. Но три фактора пораждаат сериозни опасения в това отношение.

315. Първият такъв фактор е голямата натовареност, произтичаща от подобни искания, които по закон могат да бъдат разглеждани само от председателите или заместник --председателите на съответните съдилища. Националното бюро многократно е обръщало внимание на недостатъчния персонал и ресурси, с които разполага Специализираният наказателен съд, за да обработи правилно всички искания за наблюдение, подадени до неговия председател и заместник - председатели (вж. пар. 50 по-горе). Самият Специализирания наказателен съд обръна внимание на нарастващото натоварване, произтичащо от големия обем искания за използване на СРС, подадени до него (вж. пар. 62 и 63 по-горе), и въпросът вече беше повдигнат от Комитета на министрите в контекста на контрола върху изпълнението на решението Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев (цитиран по-горе) (вж. пар. 229, буква б) по-горе).

316. Вторият фактор е високият процент уважени искания за използване на СРС (вж. таблицата в пар. 55 по-горе).

317. Третият фактор е изричната позиция на Апелативния специализиран наказателен съд – който има пряка надзорна компетентност над Специализирания наказателен съд – че съдия, който разглежда искане за използване на СРС, трябва само да провери дали са изпълнени формалните изисквания за уважаването му, без да разглежда материалите в подкрепа на заявлението (вж. пар. 66 по-горе).”

На следващо място се предлага корекция в режима на използване на СРС спрямо магистрати. Както е констатирано в цитирания по-горе анализ на НИП, “С измененията и допълненията на НПК от 2017 г. (обн., ДВ, бр. 63/2017 г.) нормите на чл. 174, ал. 5 НПК и на чл. 13, ал. 3 ЗСРС бяха преформулирани, като всяка от тях вече уреждаше използването на СРС „за престъпления, осъществени от съдия, прокурор или следовател“, а не

използването на СРС спрямо съдия, прокурор или следовател, което доведе до разностранни тълкувания в практиката, като понякога в рамките на едно и също наказателно производство се искаха разрешения за използване на СРС от различни съдебни органи, в зависимост от това дали лицето, спрямо което се иска използване на СРС е магистрат или не е.” както и че “Със ЗИДНПК от 2017 г. (обн., ДВ, бр. 63/2017 г.) редакцията на чл. 174, ал. 5 и ал. 6 НПК бе променена, като бе предвидено, че разрешението за използване на СРС се дава не „по отношение“ на съдии, прокурори и следователи, а за престъпления, осъществени от лица, заемащи такива длъжности, респ. за престъпления, осъществени от председателя на САС, ВоАПС и АпСНС. Същевременно обаче с новата редакция на двата текста, както и на чл. 15, ал. 4 ЗСРС, актуални и понастоящем, е създадена друга, при това твърде притеснителна неяснота, доколкото нормативните текстове предвиждат, че в тези случаи, т.е. на осъществени от заемащи магистратски позиции лица, разрешенията за използване на СРС се дават предварително „по отношение на всички участници“. Какво би следвало да се разбира под „всички участници“ е твърде неясно - дали се касае за участници в престъплението (твърде непрецизно от материално-правна страна), дали се касае за участници в наказателното производство (а такова качество в процеса имат не само подсъдимите, но и техните защитници, всички свидетели, т.е. и тези извън хипотезите по чл. 12, ал. 2 и ал. 3 ЗСРС, вещите лица, разследващият, прокурорът, членовете на съдебния състав, съдебният секретар).”

Настоящите предложения целят да коригират тези дефицити, като връщат предходната формулировка по отношение на компетентния съд и прецизират разпоредбата, която се отнася до не достатъчно ясни към момента “други участници”, като предлага по наказателни производства за престъпления, предполагаемо извършени от магистрати, редът за разрешаване на СРС спрямо магистрати да се прилага и за всички други лица.

Предлага се и изрична разпоредба за ограничаване на използването на СРС спрямо лица с имунитет. Конституционният съд, в Решение №12 на Конституционния съд от 2020 г., “намира за необходимо да отбележи, че извън наказателното производство е възможно личността на президента да се окаже обект на упражняване на властовия потенциал на държавни органи в случаите на проверки наказателноправни по естеството си. Имуניתетът на президента би се оказал лишен от съдържание, ако в рамките на такива извънпроцесуални действия с наказателноправен характер бъде допуснато да се наруши неговата неприкосновеност. Въпросът за наличие на обвинение спрямо него може да възникне не само в рамките на фигурата на обвиняем, но и преди това, ако правният му статус може да бъде съществено негативно засегнат от действията, предприети от овластени за това органи в резултат само на подозрение, че поведението на президента би могло да осъществява престъпление. В тези случаи извънпроцесуалните действия могат лесно да прераснат в процесуални. Следователно, наказателната неприкосновеност на президента изисква да бъде защитен от всички действия, свързани с възможно

реализиране на наказателна отговорност - процесуални и извънпроцесуални, които биха могли да нарушат неговите лични права и свободи.” Макар в цитираното решение да се разглежда наказателната неприкосновеност на президента, същото се прилага по аналогия и спрямо наказателната неприкосновеност на народните представители, тъй като по същество разликата между двете длъжности е не характера на наказателната неприкосновеност, а начинът по който тя може да бъде отменена (при президента - единствено с изтичане на мандата, а при народните представители - с решение на Народното събрание или по инициатива на народния представител). До момента съществуват противоречиви становища по тази тема - напр. Софийският градски съд смята, че такова ограничение няма, докато МВР като разследващ орган, е на обратното мнение, съгласно отговор на министъра до народен представител. С тези аргументи се предлага въвеждане на изрична забрана за използване на СРС спрямо лица с имунитет преди неговото отпадане.

19. По отношение на предложението в чл. 177 от НПК

Предлага се коригиране на пропуск, констатиран в цитирания по-горе анализ на НИП, във връзка с използването на ВДС, придобити чрез СРС по разпореждане на органи извън тези по чл. 31, ал. 1. След разширяването на тези органи с чл. 31, ал. 3 и 4, не е направено съответното изменение на НПК, поради което в част от хипотезите (напр. СРС по искане на главния прокурор), не може да бъде използвано за доказване на престъпление, различно от това, за което е разрешено използването на СРС.

Предлага се и предаването да бъде обективизирано в протокол, аналогичен на този по ЗСРС за предаване на ВДС на прокуратурата при образуване на досъдебно производство.

С оглед на новопредложения чл. 34з1 в ЗСРС за регулярен преглед и унищожаване на незаконосъобразно съхранявани ВДС се предлага и допълнение на чл. 177, ал. 3, така че на систематичното място в НПК да бъде отразено ограничението на чл. 34з1, ал. 5, а именно - че ВДС, които е трябвало да бъдат унищожени, но са укрити от комисията за унищожаване, не могат да бъдат използвани в наказателни производства. Целта е да се премахнат част от стимулите за безсрочно съхранение на СРС с цел натиск чрез заплахата за наказателно преследване на база на тях. Ако действително има данни за престъпление, трябва незабавно да бъде образувано досъдебно производство, вместо да бъде отлаган този момент. Разбира се, втората цел на тази практика - заплахата за публикуване на ВДС с компроматни цели, няма как да бъде ограничена напълно с процедурни норми, поради което цялостният дух на настоящия законопроект е за засилване на контрола на НБКРС.

20. По отношение на предложението за нов чл. 243а в НПК

С предложението се урежда съхранението на веществени доказателствени средства, получени при използване на специални разузнавателни средства, след прекратяване на

досъдебно производство. Поради наличието на възможност за възобновяване на прекратени наказателни производства (напр. при нови обстоятелства), се предвижда унищожаване след изтичане на абсолютната давност, за да не се попречи на разкриването на престъпления. Това, обаче, не е достатъчно за гарантиране, че съхраняваните ВДС няма се използват от прокуратурата или разследващите органи за изнудване на лицата, които са установени в съответните ВДС.

За целта се предлага ВДС да се предават за съхранение в НБКРС след изтичане на 2 години от прекратяването - срок, който съвпада със срока, в който горестоящ прокурор може да отмени постановлението за прекратяване. След изтичане на този срок, единствено главния прокурор може да отмени постановлението за прекратяване, съответно НБКРС връща ВДС на прокурора единствено при възобновяване на наказателното производство чрез отмяна на постановлението за прекратяване.

Тъй като чувствителността на трафичните данни по чл. 159а (данни по Закона за електронните съобщения) е съизмерима с тази на информацията, придобита чрез специални разузнавателни средства, със същата разпоредба се предлага аналогичен режим по отношение на данните по чл. 159а.

21. По отношение на предложената ал. 5 в чл. 383 от НПК

Към момента няма ясна уредба до кога се съхраняват веществените доказателствени средства, получени при използване на специални разузнавателни средства, в случаите на сключено споразумение, което създава среда за вечно съхраняване на ВДС и използването им с компроматни цели. Чл. 381, ал. 5, т. 6 предвижда възможност да бъде постигнато съгласие по въпроса с унищожаването на ВДС, вкл. такива, получени от РС, но това не гарантира тяхното унищожаване и съответно не предотвратява последващото им използване с незаконни цели спрямо същото лице или спрямо трети лица, установени във ВДС.

Предлага се унищожаване по реда на ЗРС на ВДС една година след определението на съда, освен ако не се използват за доказване на друго престъпление от същото лице или на престъпление, извършено от други лица.

22. По отношение на предложенията в Закона за електронните съобщения

В Закона за електронните съобщения се урежда правото на НБКРС да извършва контролна дейност спрямо регистрите на исканията за данни.

Предвиждат се и допълнителни гаранции срещу злоупотреби при използване на прихващане по чл. 304-310. На първо място се предвижда въвеждане на информация за

всяка една от страните в прихващаната комуникация, а не само за страната, по отношение на която има разрешение за използване на СРС - мотивите за това са развити по-горе.

Както е описано в т. 25, по този ред, без това да оставя следа в системите на телекома, могат да бъдат подслушвани единствено чрез въвеждане на телефонен номер, лица, спрямо които няма валидно разрешение за използване на СРС, и след това информацията да бъде заличена от системата, за да не бъде установено закононарушението. Това налага и въвеждането на допълнителни изисквания към тях.

За да се ограничи този риск и за да се предостави възможност за адекватен контрол, се предлага задължително създаване на сигурни журнални записи при използване на системата, с цел избягване на злоупотреби с нея. Техническите гаранции включват най-малко използването на квалифициран електронен времеви печат, а организационните - изпращане на журналните записи до НБКРС в реално време. По този начин се ограничава риска от използване на системата без надлежно разрешение от съд по ЗСРС. Тези мерки не препятстват прилагането на СРС по неотложност, тъй като системата следва да има възможност за въвеждане на данни за полученото разрешение след изтичане на 24-часовия срок.

С цел въвеждане на допълнителни гаранции срещу неправомерно използване на реда по ЗЕС за прихващане на съобщения, се създава задължение за съхраняване на метаданни за прихващането и при телекомите - по този начин няма да може да бъде укривана информация за проведеното прихващане. Настоящият чл. 310 от ЗЕС не дава такива гаранции, тъй като в случай, че прилагащият орган разполага по друг начин с данни за телефонния номер на обекта на прихващането, може да пропусне прилагането на чл. 310.

23. По отношение на предложенията в Наказателния кодекс

Предлага се разширяване на обхвата на чл. 384в с квалифицирани състави за други неправомерни действия, свързани с незаконно прилагане и използване на специални разузнавателни средства. Със наказанието по чл. 384а се предвижда да бъде наказвано и длъжностно лице, което:

1. не унищожи или не разпреди да бъде унищожена информация, събрална чрез специални разузнавателни средства, когато по закон се изисква това - това предложение се различава от действащия текст, свързан с незаконосъобразното съхраняване, тъй като отговорността за законосъобразното съхраняване е на административния ръководител, докато задължението за разпореждане и изпълнение на разпореждането за унищожаване е на конкретни длъжностни лица;
2. извършва прихващане на електронни съобщения по реда на глава дванадесета от Закона за електронните съобщения или разпорежда такова в съответствие с изискванията на

Закона за специалните разузнавателни средства - макар прихващането на електронни съобщения да се извършва по реда на ЗСРС (т.е. да изисква разрешение), самото прихващане не може да се смята автоматично за "прилагане на специални разузнавателни средства", особено предвид, че липсва в изчерпателното изреждане в ЗСРС.

3. увреди или предотврати съхраняването на журналинен запис по чл. 25, ал. 6 от Закона за специалните разузнавателни средства или по чл. 309, ал. 3 от Закона за електронните съобщения - изтриването и промяната в журналинни записи, с цел да не бъде проследимо незаконосъобразното прилагане на СРС или изтичането на информация от СРС, е компютърно престъпление, но с настоящото предложение се предлага квалифициран състав, свързан конкретно със СРС.

Новопредложените квалифицирани състави са за деяния с висока степен на обществена опасност, тъй като злоупотребите със системата на специалните разузнавателни средства се използват за нелегитимни влияния в законодателната, изпълнителната и съдебната власт и подкопават демократичното функциониране на страната.

24. По отношение на параграф 20 (vacatio legis)

Предлагат се законът да влезе в сила три месеца след обнародването му, поради големият брой промени, които изискват обновяване на вътрешни правила и процеси и подготовка на заинтересованите страни, като се предвижда допълнително отлагане на няколко групи промени:

1. Промени, които влизат в сила шест месеца след обнародването на закона, тъй като изискват минимално надграждане на съществуващи системи и правила: такава е промяната в ЗСРС за въвеждане на допълнителни данни за СРС (установените трети лица), и създаването на журналинни записи при достъп до данни в системата на ДАТО за ВДС и при извършване на действия в системите на ДАНС и ДАТО за прихващане на комуникация по ЗЕС.

2. Промени, които влизат в сила две години след обнародването на закона, тъй като изискват изграждане на изцяло нови системи и процеси: изграждането на регистър на лицата, спрямо които се използват СРС.

ВНОСИТЕЛИ:

Борислав Ботанов
Никола Ивков
Славко Димитров
Стефан Ангелов
Александър Сидишев
Васил Дасалов

Любен Ивенов
Народен Устав.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ПЕТДЕСЕТ И ВТОРО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА
ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
СПЕЦИАЛНИТЕ РАЗУЗНАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА

I. Част първа

Елементи на оценката	Аргументация
Основания на законодателната инициатива	С оглед укрепване на гаранциите за правата на гражданите и върховенството на правото се предлага законодателна инициатива за преодоляване на системни пропуски и неясноти при използването на специални разузнавателни средства и трафични данни чрез прецизиране на съдебния и институционалния контрол, уеднаквяване на правилата за събиране, съхранение, предаване и унищожаване на информация, и въвеждане на по-високи стандарти за прозрачност, отчетност и проследимост; инициативата се основава на практиката на ЕСПЧ, релевантните решения на Конституционния съд и становища на компетентните органи, съобразява съвременното дигитално общуване и принципите на необходимост и пропорционалност, и се предлага по силата на чл. 87, ал. 1 от Конституцията, без да поражда неоправдана административна или бюджетна тежест.
Заинтересовани групи	Гражданите и всички лица, засегнати от прилагане на СРС и достъп до трафични данни (вкл. обвиняеми, свидетели и лица с имунитет), съдилищата и магистратите, които разрешават и контролират СРС, прокуратурата и разследващите органи (МВР, ДАНС), Националното бюро за контрол на СРС, ИВСС и ВСС, специализираните технически служби (ДАТО), Комисията за защита на личните данни и омбудсманът, адвокатурата и професионалните организации в правоприлагането, академичната общност и правозащитните НПО, както и медиите с оглед на прозрачността и обществената отчетност.
Анализ на разходи и ползи	Допълнителните разходи, които следват от законопроекта, са във връзка с надграждането на електронните регистри с цел по-добра проследимост и отчетност, но тези разходи са незначителни

Елементи на оценката	Аргументация
	спрямо ползите, а именно - гарантиране на конституционните права на гражданите.
Административна тежест и структурни промени	С приемането на законопроекта не се предвижда сливане или закриване на административни структури.
Въздействие върху нормативната база	Законопроектът оказва общо системно въздействие върху действащата уредба, като прецизира режима на използване на тайни методи за събиране на информация и достъпа до електронни данни, укрепва съдебния и институционалния контрол, въвежда по-ясни стандарти за съхранение, предаване и унищожаване на информация и повишава прозрачността и отчетността. Това изисква последващо съгласуване и актуализиране на подзаконови актове и вътрешни правила на компетентните органи, предвиден е преходен период за техническа и организационна адаптация, без да се засяга съответствието с Конституцията и приложимото европейско право.
Равно третиране от държавата и балансирано демографско развитие	Предложението не засяга спазването на принципа на равенство съгласно българското законодателство и за равното третиране от държавата на българите и българските граждани, живеещи извън страната. Не се очакват негативни въздействия на предложението върху балансираното демографско развитие, включително върху темповете на намаляване на броя на населението, динамиката на миграционните потоци и ограничаването на броя на емигриращите българи.

ВНОСИТЕЛИ:

Борислав Бонанов
Натаня Мирчева
Светло Мирчев
Стефана Христова
Александър Сидишев
Васил Василев
Любен Иванов

Народный Устав